

Helsinki 8.5.2013

Dnro 1225/5/13

Sisäasianministeriö
Rajavartio-osasto

Viite: Lausuntopyyntö 14.3.2013

LAUSUNTO RAJAVARTIOLAIN YM. MUUTOSEHDOTUKSESTA

Sisäasiainministeriön rajavartio-osasto on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi rajavartiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on muun muassa tarkistaa rajavartiomiehen toimivaltuuksia voimankäyttöön, henkilöntarkastuksiin, turva- ja turvallisuustarkastuksiin sekä rikostorjuntaan liittyen.

Lausunnossa on rajoitettu vain muutamiin yksittäisiin havaintoihin vertaamalla muutosehdotuksia erityisesti poliisia koskevaan sääntelyyn.

Perustelujen mukaan rajavartiolain yleisillä periaatteilla on haluttu korostaa perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista ja tärkeää merkitystä rajavartiotoiminnassa (s. 29). Perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien kunnioittamista koskevan pykälän sijoittelu lakiin (11 §) poikkeaa uudesta poliisilaista, jossa se on sijoitettu heti poliisin tehtävien jälkeen toiseen pykälään, millä lienee haluttu korostaa periaatteen tärkeyttä. Tarkoitussidonnaisuusperiaatteen lisäämistä voidaan pitää asianmukaisena täydennyksenä. Myös muita muutosehdotuksia, joilla on perustelujen mukaan (s. 28) pyritty tehtävien nykyistä täsmällisempään ja kattavampaan sääntelyyn, voidaan pitää laillisuusvalvojan näkökulmasta kannatettavina.

Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Pasi Pölönen kiinnitti viime vuonna tekemissään ratkaisuissa huomiota siihen, ettei valokuvaamisesta rajavalvonnan yhteydessä ollut nimenomaisia säännöksiä (päätökset 17.7.2012 dnrot 2596/4/11, 2602/4/11 ja 2626/4/11). Nyt lakiin on ehdotettu lisättäväksi nimenomaiset säännökset henkilön kuvan ottamisesta rajavalvonnan yhteydessä sekä myös rajavalvonnan suorittamisesta saatujen tietojen tallentamisesta rajavartiolaitoksen henkilörekisteriin.

Mainituissa päätöksissä kiinnitettiin huomiota myös siihen, että henkilöntarkastuksista on lain mukaan aina laadittava asianmukainen pöytäkirja. Ehdotuksen 28 a §:n 2 momentin mukaan vain rajanylityspaikan esimiehen toimivaltuuksiin tehdyistä henkilöntarkastuksista olisi laadittava pöytäkirja. Toisaalta ehdotukseen 28 §:n 1 momentin 9 kohdassa todetaan, että henkilöntarkastuksissa noudatetaan sovelta-

vin osin mitä uuden 1.1.2014 voimaantulevan pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään. Pakkokeinolaissa ei ole säännöstä, jonka mukaan henkilöntarkastuksesta voitaisiin jossain tapauksissa jättää pöytäkirja laatimatta.

Ehdotuksen 28 b § koskee poistumisen estämistä rajatarkastuksesta. Ehdotetun 2 momentin mukaan saadaan henkilö pitää rajatarkastuksen toimittamista varten lukitussa tilassa enintään 12 tuntia. Säännöksen 3 momentin mukaan ei tällöin sovelleta lain 8 luvun säännöksiä, jotka koskevat vapautensa menettäneen henkilön kohtelua. Vastaavaa rajausta ei poliisia koskevassa lainsäädännössä ole. Pakkokeinolain 6 luvun 1 §:n mukaisesta lukitussa tilassa pitämisestä on muun muassa tehtävä ns. KIP-kirjaus. Huomioon ottaen vapaudenrajoituksen maksimipituuskin en näe perusteita ehdotetulle rajaukselle.

Ehdotuksen 29 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä todetaan, että teknistä valvontaa voidaan lyhytaikaisesti suorittaa ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa. Vastaavanlaista nimenomaista sääntelyä ei poliisin osalta ole. Perustelujen mukaan lyhytaikaisuudella tarkoitettaisiin korkeintaan muutaman viikon pituista valvontajaksoa.

Ehdotuksen 31 § koskee rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan tai äänen käyttämistä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen. Vastaavaa sääntelyä ei tältä osin ole poliisin puolella. Säännöstä voitaneen rajavartiolaitoksen toiminnan luonteesta johtuen pitää kuitenkin rajanylityspaikoilla tarpeellisena.

Ehdotuksen 43 b §:n mukaan rajavartiolaitoksen on ilmoitettava poliisille rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä salaisten tiedon hankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä. Säännöksessä tai sen perusteluissa ei mainita mitään ilmoituksen ajankohdasta. Ilmoituksen tulisi tapahtua kuitenkin oikea-aikaisesti, jotta sillä olisi käytännön merkitystä.

Ehdotuksen 66 a §:n 3 momentin mukaan rajavartiolaitoksen virkamies voi määrätä vähäarvoisen esineen tai aineen hävitettäväksi. Perustelujen mukaan vähäarvoisten esineiden ja aineiden hävittäminen olisi aina mahdollista eikä hävittämiselle olisi mitään lisäedellytyksiä. Perusteluissa ei ole arvioitu sitä, minkä arvoista omaisuutta on pidettävä vähäarvoisena.

Apulaisoikeusasiamies

Jussi Paju

Esittelijäneuvos

Raino Marttunen